

Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan hiện nay

Lương Thị Thu Hương *

Nhận ngày 13 tháng 10 năm 2014

Chỉnh sửa ngày 25 tháng 01 năm 2015. Chấp nhận đăng ngày 27 tháng 01 năm 2015

Tóm tắt: Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là thuật ngữ được hình thành trong quá trình nghiên cứu và luận giải các hiện tượng của Hồi giáo (đạo Islam, Islam giáo, đạo Hồi). Tuy nhiên, đối với cả giới nghiên cứu, lẫn những người hoạt động thực tiễn, khái niệm này vẫn còn mờ nhạt và còn nhiều nội dung tranh luận. Bản chất của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là vấn đề cần được làm rõ. Cho đến nay, những nghiên cứu của các học giả Phương Tây về chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan tuy tích lũy được một khối lượng đồ sộ, nhưng vẫn chưa giúp giải thích được thỏa đáng bản chất của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan cho cả những người làm chính trị và những tín đồ Hồi giáo (Muslim). Ở Việt Nam, nghiên cứu về chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan còn ít. Trong bài viết này, tác giả khẳng định chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là sự lệch hướng khỏi giáo lý Hồi giáo và không tương thích với hiện tại.

Từ khóa: Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan; Hồi giáo; đạo Islam; khủng bố.

1. Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là sự lệch hướng khỏi giáo lý

1.1. Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là phủ nhận quyền tự do lựa chọn của con người

Hiện nay, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là khát vọng có được sức mạnh từ niềm tin và lòng trung thành với quá khứ xa xưa (Hồi giáo sơ kỳ), và đó chính là mục đích mà chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan muốn thay đổi cục diện.

Tuy nhiên, khát vọng trở về với những nguyên tắc truyền thống của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã vấp phải tính sáng tạo của tư duy và ý chí tự do của con người. Thế nên, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan hiện nay là bước lùi của lịch sử. Hơn nữa, so sánh với giáo lý, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không chỉ là sự diễn giải Kinh Qur'an (Koran) bị thiên lệch; mà trên phương diện hiện thực, chủ nghĩa Hồi giáo

cực đoan còn không tương thích với quy luật của sự phát triển.

Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan cho rằng, Hồi giáo phải được dựa trên những quy định của Allah hơn là những quy tắc của con người. Do đó, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan nhân danh tôn giáo, cho rằng, con người hôm nay đã bị lạc đạo, rời xa khỏi các Thiên Chỉ của Allah; con người phải trở về với các văn bản gốc, không dựa vào nguồn diễn giải nào, Luật của Allah là Vĩnh hằng, Duy nhất, Tối thượng. Với những lập luận này, những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã hạ thấp giá trị của con người. Không những thế, họ còn đi ngược lại những gì đang rao giảng (là chỉ căn cứ vào văn bản gốc ở thời kỳ đầu) khi phủ

(*) Tiến sĩ, Trường Đại học Giao thông vận tải.
ĐT: 0905913335. Email: huong77hl@gmail.com

nhận mọi nguồn diễn giải Thiên Kinh và các tài liệu chính thống của Hồi giáo.

Trong quá khứ, Hồi giáo đã có những nhà pháp học Hồi giáo uy tín. Họ được cộng đồng kính trọng vì sự uyên thâm trong học thuật, đức hạnh trong lối sống; họ cũng chính là những người làm sống mãi các giá trị Hồi giáo. Nhưng giờ đây, những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã phủ nhận lịch sử của họ.

Điều đó cho thấy sự bảo thủ, giáo điều và cứng nhắc của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan. Hơn nữa, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan thực sự không bám vào những nguyên tắc cơ bản của Hồi giáo, khi phủ nhận quyền tự do lựa chọn của con người.

Trong Kinh Qur'an, con người là tác phẩm hoàn hảo nhất của Allah. Allah là Tuyệt đối, Tối thượng; Allah tạo ra thế giới này cho muôn vật cùng chung sống. Nhưng Allah chỉ cho duy nhất con người, đưa con mà Ngài yêu quý được quyền thay Ngài cai quản mặt đất; và chỉ duy nhất con người, bất kể nam hay nữ có đức tin, được lên Thiên đường. Ở đó, có tất cả những gì hoàn hảo nhất mà con người khát vọng hướng tới. Allah không bắt con người phải làm điều này, không được làm điều kia. Vì Ngài biết, có những đứa con bướng bỉnh, ngược sẽ không chịu nghe theo Ngài. Để dạy dỗ chúng, Ngài chỉ cho chúng hai con đường: Chính đạo và Lạc đạo. Nếu chúng đi đúng con đường mà Ngài đã "tiết lộ", phần thưởng sẽ là Thiên đường, nếu lạc đạo, chúng sẽ bị xuống Địa ngục. Nhưng nếu chúng biết hối lỗi, quay đầu, Ngài sẽ lại rộng vòng tay, cho chúng quay về.

Xét đến cùng, toàn bộ nhân loại từ khởi thủy cho đến ngày nay vẫn đang trong hành trình đi tìm bản ngã, tìm cái Tôi của mỗi cá nhân con người. Tất cả mọi con đường mà nhân loại đã, đang đi đều khát vọng đạt đến tự do ý chí. Khát vọng (hay tham vọng) ấy của con người bằng cách này hay cách khác

được phản ánh trong các loại hình nghệ thuật, tôn giáo, tâm linh và khoa học. Nhưng có lẽ chỉ trong hình thức tôn giáo, tâm linh, sự thăng hoa, "chạm" vào cái tuyệt đối của con người mới có cơ hội được trải nghiệm. Vì thế, dù Allah đã sắp đặt tất cả sự xuất hiện của vạn vật, thì Ngài vẫn cho con người quyền lựa chọn con đường phù hợp. Và Ngài sẽ đứng đợi họ ở cuối con đường để phán xét ai đúng, ai sai. Với tất cả những danh xưng về Thượng đế, Ngài còn có thuộc tính Nhân hậu, Độ lượng, Hằng tha thứ.

Trong khi đó, theo quan điểm của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan, Thượng Đế là Công Minh và Tuyệt đối, Tối cao; Ngài sẽ toàn quyền quyết định mọi luật lệ trên trần gian như Ngài muốn.

Theo Thiên Kinh Qur'an, Allah tạo ra các tầng trời và trái đất, tạo ra vạn vật, tạo ra Thiên luật cho con người noi theo, chỉ để đem điều tốt đẹp, luân lý đến cho con người, mọi hành động tàn phá, hủy hoại, áp bức bóc lột giữa con người với nhau hay với vạn vật⁽¹⁾ sẽ không phải là Chính đạo.

Allah là "Đấng đã tạo cho con người thính giác để nghe, thị giác để nhìn và lương tri để hiểu biết"⁽²⁾. Con người được hướng dẫn và được lựa chọn để làm những việc thiện, tốt đẹp, tránh những việc xấu xa, tội lỗi, bất công. Allah công minh ở chỗ, "ai làm điều lành thì sẽ được phần thưởng tốt hơn cái đó; và ai mang theo điều dữ thì những ai làm điều dữ chỉ sẽ bị phạt ngang bằng với điều dữ mà họ đã làm"⁽³⁾.

Điều giáo huấn luân lý tuyệt vời này của tôn giáo chính là lý do mà một vị Đạt-lai Lạt-ma nói rằng, sẽ không thể tưởng tượng được một dân tộc nào đó không có tôn giáo

⁽¹⁾ Xem: (2001) *Kinh Qur'an (Ý nghĩa và nội dung)* (Người dịch Hassan Abdul Karim), Nxb Tôn giáo, Hà Nội, tr.755.

⁽²⁾ *Sđđ*, tr.692.

⁽³⁾ *Sđđ*, tr.802.

của nó. Nếu không có, hãy vay mượn, học hỏi; đừng sống mà không có tôn giáo. Vì vậy, sướng hay khổ là do con người tạo ra, chứ không phải do Allah; mọi tội ác xuất hiện trên đất liền và dưới biển cả là vì những hành vi thối nát mà bàn tay của con người đã làm ra⁽⁴⁾.

Con người phục tùng Allah là vì con người có lương tri để nhận biết được thiện, ác, phải, trái, tốt, xấu, chính, tà. Từ đó, con người tự điều chỉnh hành vi của mình trong cuộc sống cho phù hợp với ý chỉ của Allah. Khi đó, con người có tự do. Nếu con người có đức tin, con người sẽ đi theo con đường Chính đạo. Họ sẽ tự *quy phục* Thượng đế và toàn tâm, toàn trí với Ngài (*Islam* là quy phục hoàn toàn theo Allah).

Khi luận về tính Tuyệt đối của Allah và tự do ý chí của con người được diễn tả trong Thiên Kinh Qur'an, các học giả Hồi giáo có nhiều cách diễn giải khác nhau. Trào lưu Chính thống chỉ thừa nhận tính *tồn tại tự nó* của Allah, phủ nhận tự do ý chí của con người. Theo đó, tiền định là tuyệt đối; Allah tạo ra con người và cũng tạo luôn cả số phận của họ, không thể thay đổi. Tuy nhiên, đa phần người Hồi giáo không cho như vậy. Với những dẫn trích trong Kinh Qur'an đã nêu, tuy con người được Allah tạo ra, nhưng Ngài để con người tự quyết định như họ mong muốn. Và nếu muốn một cuộc đời và một xã hội tốt đẹp hơn, họ phải thi đua làm việc thiện.

Sự diễn giải này (được đa phần các học giả và tín đồ Hồi giáo thừa nhận) đã khiến cho Hồi giáo trở thành cứu cánh cho bao trái tim khao khát tôn giáo với một tinh thần và luân lý cao đẹp. Là tôn giáo ra đời muộn, song Hồi giáo đã nhanh chóng trở thành một tôn giáo có vị trí hàng đầu.

Nhân danh một tôn giáo lớn, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan diễn giải Kinh Qur'an theo hướng phủ nhận Nhân luật (thực chất là khước từ hiện đại và dân chủ phương

Tây), cũng như các luật về quyền bình đẳng nam, nữ.

Về điểm này, những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không trích nguyên văn tinh thần của Qur'an, Sunna và các Hadith chính xác. Theo Thiên Kinh, Allah không phân biệt nam và nữ; đối với những người có đức tin, cung kính, chân thật, kiên nhẫn, khiêm nhường, bố thí, Allah sẽ tha thứ, yêu thương và tưởng thưởng. Còn đối với những kẻ đạo đức giả, dù nam hay nữ, Người trừng phạt⁽⁵⁾. Những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan chắc chưa quên một điều rằng, tín đồ đầu tiên được thu nhận vào Hồi giáo là một phụ nữ (vợ của Nhà Tiên Tri). Thiên đàng mở cửa cho tất cả những ai có đức tin, bất kể là nam hay nữ⁽⁶⁾.

Vậy, không có lý do gì để chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan áp đặt những luật lệ hà khắc lên phụ nữ, coi thường vị thế của họ trong xã hội hiện đại.

1.2. Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan sử dụng bạo lực, gây tội ác

Theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan, quy tắc của Hồi giáo phải được thiết lập bởi bạo lực (Thánh chiến - Jihad). Điều này có thể bao gồm khủng bố và các hành động khủng bố và mỗi người Hồi giáo phải được chuẩn bị sẵn sàng cho hành động Jihad. Thế nhưng, chính những kẻ đang nhân danh Hồi giáo lại không biết rằng, Allah không dẫn dắt những kẻ phạm tội, giết người, áp bức⁽⁷⁾.

Thời sơ kỳ, Jihad được hiểu là cuộc đấu tranh nội tâm của mỗi tín đồ Hồi giáo, nhằm chống lại những dục vọng của bản ngã trên con đường quy phục Allah.

Đây cũng là điểm tương đồng của các tôn giáo trên con đường hướng tới cái cao cả, cái hài hòa, cái tuyệt đối. Bản ngã con

⁽⁴⁾ Xem: *Sđd*, tr.406, 829, 1039.

⁽⁵⁾ Xem: *Sđd*, tr.859, 869, 1065.

⁽⁶⁾ Xem: *Sđd*, tr.975.

⁽⁷⁾ Xem: *Sđd*, tr.972 - 975.

người là hồ sâu đáng sợ nhất mà tín đồ tôn giáo nào cũng phải vượt qua. Nếu không có cuộc đấu tranh nội tâm trong mỗi tín đồ thì cái tâm thường, cái hữu hạn, cái vô minh, sẽ dẫn dắt bản ngã họ, họ sẽ không bao giờ hiểu được bản thân mình và Allah.

Vì vậy, Jihad là cuộc chiến lớn nhất nhằm chống lại những tội lỗi và sai trái nơi bản thân trong hành trình hướng về Đấng tối cao. Ngoài ra, nó còn là cuộc Thánh chiến chống lại những gì trái với giáo lý đạo Hồi. Do đó, *Jihad* còn được đề ra để bảo vệ Hồi giáo và cho phép thi hành luật Hồi giáo trên bình diện xã hội.

Theo Kinh Qur'an, Allah kêu gọi chiến đấu (Jihad) cho Allah như một nghĩa vụ đối với Ngài. Ngài đã chọn các người để làm việc đó; Ngài đã không đặt gánh nặng lên các người trong tôn giáo⁽⁸⁾. Vậy mà những kẻ khủng bố, cực đoan đã kêu gọi bạo lực, Thánh chiến vì Allah. Vì Allah, chúng đã phá hủy các giá trị tôn giáo, sát hại dân thường, phụ nữ và trẻ nhỏ, chúng tự đặt ra "Nhân luật" hà khắc, nghiệt ngã trên bán đảo Ả rập, khu vực Trung Đông và các nền văn minh khác. Những gì chúng nói và làm đều đi ngược lại giá trị nhân văn, nhân bản của con người, kể cả người trong cùng Hồi giáo. Vụ khủng bố ngày 11 tháng 9, bọn khủng bố Hồi giáo đã giết hơn 3.000 người ngoài đạo. Trong những năm qua, chúng còn giết một con số lớn hơn thế rất nhiều những người Hồi giáo vô tội.

Allah không cho phép họ làm vậy. Chỉ Allah mới có quyền xét xử vào Ngày phán xét; không ai hay nhóm người nào được phép nhân danh Người⁽⁹⁾ để giết hại người vô tội, bởi vì sinh mạng ấy đã được Allah làm cho linh thiêng⁽¹⁰⁾.

Nhưng, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã nhân danh Hồi giáo làm điều đó với tất cả những người vô tội, ở nhiều nơi trên thế giới. Cực đoan hơn, những người theo Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan sẵn sàng kết luận

người Hồi giáo khác và các chế độ Hồi giáo khác là dị giáo (takfir).

Kinh Qur'an nhấn mạnh, các tín đồ hãy thiết dựng tôn giáo, đừng phân chia tôn giáo thành các giáo phái; nếu ai có làm việc phân chia đó thì đừng gây hấn với họ. Tuy họ có khác nhau về màu da, ngôn ngữ, nhưng đều là tạo vật của Allah⁽¹¹⁾. Có người hơn, người kém, cấp bậc cao hay thấp; vì Allah tạo ra như thế để thử thách con người với món quà là nỗi nghiệp Ngài trên mặt đất⁽¹²⁾.

Đừng vì điều đó mà giết chóc lẫn nhau. Đừng làm việc phân loại sự vật thay Allah. Ngài cho con người quyền tự quyết định số phận của mình. Nhưng nếu con người đã lỡ làm điều sai trái, rồi sau đó làm việc thiện để chuộc điều ác, thì Allah cũng tha thứ, khoan dung⁽¹³⁾.

Nhưng chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã đi rất xa so với những lời răn dạy của Allah. Những điều mà những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan rao giảng là đi ngược lại các giá trị Chân, Thiện, Mỹ. Hàng ngày, hàng giờ chúng tạo ra nỗi khiếp đảm cho bao sinh mệnh trên trái đất. Những hành động khủng bố của chúng ngay từ đầu và cả sau này sẽ không bao giờ đi theo tinh thần Thanh Khiết của Thiên Khải trong Kinh Qur'an. Vì vậy, càng không bao giờ có thể đại diện cho trái tim và khối óc của hơn một tỉ tín đồ đang quy phục Thượng đế.

Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã bị Lạc đạo. Tại sao? Bởi vì sự *thái quá*. *Thái quá* không phải là phẩm chất được Allah yêu quý: chớ nghe theo lệnh của những kẻ thái quá, tội lỗi⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ Xem: *Sđđ*, tr.679.

⁽⁹⁾ Xem: *Sđđ*, tr.758, 1002 - 1003.

⁽¹⁰⁾ Xem: *Sđđ*, tr.1011.

⁽¹¹⁾ Xem: *Sđđ*, tr.824.

⁽¹²⁾ Xem: *Sđđ*, tr.287.

⁽¹³⁾ Xem: *Sđđ*, tr.763.

⁽¹⁴⁾ Xem: *Sđđ*, tr.751.

Theo Thiên Kinh, ai sử dụng Jihad để tự vệ khi bị áp bức thì sẽ không có lý do nào để khiển trách họ. Lý do để khiển trách chỉ được áp dụng đối với những người áp bức con người một cách sai quấy và đối với những người gây loạn trên trái đất không có lý do chính đáng, bất chấp lẽ phải và sự thật⁽¹⁵⁾.

Đây cũng chính là tinh thần pháp luật tiến bộ của Hồi giáo trong quá khứ. Theo những nhà nghiên cứu về Hồi giáo trong lịch sử, sau khi thống nhất bán đảo Ả Rập, ngọn cờ có hình trăng lưỡi liềm của Hồi giáo đã thống trị ở nhiều nước khác. Dân cư ở các quốc gia đó tự nguyện, gia nhập Hồi giáo rất đông, là vì luân lý, luật pháp của Hồi giáo đã lay cảm được phần đông dân chúng vô tình thành hữu tình, nghèo khổ thành thịnh vượng.

Phải có một lý do thực sự thuyết phục đối với các dân tộc bị xâm chiếm bởi Hồi giáo; điều đó không chỉ được tìm thấy trong Kinh điển Qur'an mà còn được minh chứng bởi giai đoạn "kỷ nguyên vàng" của Hồi giáo thời Trung Cổ. Trong khi Châu Âu đang lạc hậu, chậm phát triển thì Hồi giáo đã đạt được những thành tựu rực rỡ về khoa học, triết học, nghệ thuật, y học, kiến trúc... Vậy, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan mới chính là trái quấy, bất tuân theo Chính đạo. Thánh chiến phá hủy nền hòa bình, không còn mang một ý nghĩa cao đẹp là tự tranh đấu với những cám dỗ, sai trái nơi bản thân để hoàn thiện mình trước Allah, hay tranh đấu vì chính nghĩa, công bằng và lẽ phải.

Bất cứ tư tưởng hay tín điều nào mà chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đưa ra đều thể hiện sự bạo động và hiếu chiến⁽¹⁶⁾.

Vì vậy, về phương diện giáo lý, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không chỉ hiểu sai tinh thần của Thiên Kinh, mà trên phương diện thực tiễn, còn đi ngược lại những giá trị liên tôn mà loài người đã dày công vun đắp.

Điều đáng bàn ở đây là: chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không bao giờ có thể nhân

danh hay đại diện cho Hồi giáo. Hồi giáo là một tôn giáo lớn, một tôn giáo đã đóng góp rất nhiều vào kho tàng văn hóa - văn minh của toàn nhân loại. Do đó, việc đánh đồng Hồi giáo với chính trị và xa hơn nữa với chủ nghĩa khủng bố không phải là cách làm đúng.

2. Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không tương thích với hiện thực đương đại

Như đã phân tích ở trên, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan với những khuynh hướng bảo thủ, cực đoan, bạo lực hoàn toàn không thể nhân danh cho tôn giáo lớn hàng thứ hai trên thế giới, càng không thể đại diện cho hơn một tỉ tín đồ để đứng ra định đoạt số phận Hồi giáo.

Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan với các hình thái cụ thể của nó trong hiện thực, đã dùng cách thức cực đoan, bạo lực để kiểm soát hoặc duy trì sự thống trị. Những mục tiêu, chủ thuyết mà chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đưa ra, dù xét từ Kinh Qur'an hay Luật Shariah, đều không có căn cứ. Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã và đang trở thành mối đe dọa cho hòa bình, sự ổn định và phát triển của thế giới Ả Rập, Bắc Phi và cộng đồng thế giới.

Trong hiện thực, những mục tiêu này của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan mâu thuẫn với giáo lý, hiện thực, với xu thế phát triển chung của tất cả những dân tộc yêu chuộng hòa bình, hợp tác và phát triển trên toàn thế giới.

2.1. Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đi ngược với xu hướng thế tục hóa, dân chủ và hiện đại hóa

2.1.1. Thế tục hóa

Chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan cho rằng, Hồi giáo không chỉ là một tôn giáo, mà còn phải là một chương trình bao gồm thúc đẩy sự thành lập các nhà nước Hồi giáo với luật Shariah chi phối toàn bộ đời sống xã hội.

⁽¹⁵⁾ Xem: *Sdd*, tr.1009.

⁽¹⁶⁾ T. L. Friedman (2006), *Thế giới phẳng*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, tr.200.

Với mục tiêu này, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan đã xung đột với quan niệm về nhà nước thế tục, về dân chủ của nền chính trị hiện đại.

Điều này cũng có nghĩa nó mâu thuẫn với chính trị quốc tế về các quyền cơ bản của con người như: quyền tự do tôn giáo, quyền bình đẳng nam nữ, quyền tự do ngôn luận và tự do cá nhân... Chính vì quan điểm bảo thủ như vậy, nên chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan còn làm cho nhiều người liên tưởng hệ tư tưởng này gắn liền với các trào lưu khủng bố.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, nhân loại buộc phải chia sẻ những hệ giá trị chung; mọi hình thức độc tôn, cứng nhắc, bảo thủ về văn hóa, tôn giáo sẽ không bao giờ tương thích với quy luật của sự phát triển. Sẽ không thể có sự phát triển cho bất kỳ một mô hình nhà nước nào, nếu nó không vận động cùng lịch sử. Lịch sử không là gì khác hơn là toàn bộ hoạt động của những con người sống đã và đang theo đuổi mục đích của chính bản thân mình. Vì vậy, ở mỗi giai đoạn khác nhau, lịch sử sẽ ghi lại những mục đích và khát vọng khác nhau của nhân loại. Sẽ không thể có phát triển nếu cứ bám chặt vào cái lịch sử đã qua.

Toàn bộ lịch sử nhân loại đã qua là minh chứng cho sự cùng đờm hoa, kết trái của những nền văn minh. Không có giai đoạn nào trong lịch sử của nhân loại có bá quyền về văn hóa hay tôn giáo; nói cách khác, cho dù khác biệt ở các hình thái cộng đồng xã hội, nhà nước, thì các nền văn hóa, tôn giáo vẫn cùng chung sống và không ngừng tạo nên những giá trị phổ quát cho nhân loại.

Các nhà sáng lập ra chủ nghĩa Mác đã nhận định, hiện thực là nguồn gốc trực tiếp của tư tưởng. Vì vậy, một học thuyết sẽ trở thành màu xám nếu nó không mọc trên mảnh đất hiện thực đầy sức sống.

Hệ tư tưởng của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan tưởng như một sự tôn vinh quá khứ,

khôi phục những giá trị vinh quang của quá khứ Hồi giáo. Nhưng ngày nay, nó được xem như một bước lùi lịch sử. Một điều mà rất nhiều tín đồ Hồi giáo biết rằng, họ không thể đưa nhân loại quay trở về thời kỳ Trung cổ, thì cũng có nghĩa, họ không thể đưa xã hội Hồi giáo quay trở lại như thời kỳ hoàng kim ban đầu. Lịch sử luôn tiến lên phía trước, bất chấp vật nào có ý định cản đường nó.

Thực chất, hệ tư tưởng của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là một cách khước từ hiện đại hóa và dân chủ - một trong những thành tựu của nhân loại ở thế kỷ XX.

Do đó, khát vọng về một nhà nước Hồi giáo thống nhất, được thống trị bởi luật Shariah ở thế kỷ XXI xem chừng là một trong những nguyên nhân gây bất ổn định trong thế giới Hồi giáo.

Với chủ thuyết chống lại thế tục hóa, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan khát vọng về một nhà nước Hồi giáo hùng mạnh như đã từng có trong lịch sử. Đây là trạng thái bù đắp tâm lý thất vọng, chán nản về tình trạng hiện tại của những tín đồ theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan. Mục tiêu này còn có nghĩa là chống hiện đại hóa, chống dân chủ (mà thực chất là chống phương Tây).

Thế tục hóa, dân chủ và hiện đại hóa là sản phẩm của sự tiến bộ của tư tưởng chính trị nhân loại; xuất hiện, phát triển mạnh mẽ ở phương Tây, sau đó được các mô hình nhà nước phương Đông áp dụng.

Đó là quy luật của sự phát triển của nền chính trị thế giới, phù hợp với xu thế phát triển chung của lịch sử. Các hình thái chính trị này, xét đến cùng là sự nỗ lực của con người vì Con người. Vì sự tự do tối thượng cho con người, vì quyền con người và các giá trị cao đẹp cho nó. Nhân loại đi từ dã man đến văn minh; từ lạc hậu đến hiện đại hóa; từ nô lệ đến tự do; đó là bước tiến dài của lịch sử. Không ai có thể đảo ngược những giá trị ấy. Chủ nghĩa Hồi giáo cực

đoan đã khước từ các giá trị đó và mong muốn kéo lùi lịch sử bằng những hành động cực đoan, bạo lực.

Với mục tiêu xây dựng nhà nước Hồi giáo, lấy Luật Shariah làm nền tảng trong xã hội, những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan còn vi phạm luật pháp quốc tế về quyền con người. Bằng việc áp đặt một cách hà khắc luật Shariah lên xã hội, nó đã gây ra bao đau khổ cho phụ nữ, với những phân biệt nam, nữ và người không theo Hồi giáo; nó cấm và chống từ bỏ tôn giáo một cách khốc liệt; kiểm soát gắt gao, hà khắc những quyền đã được luật pháp quốc tế công nhận (quyền tự do tôn giáo, tự do báo chí, tự do lập hội và các quyền công bằng theo quy định của pháp luật).

Ở thời kỳ đầu của Nhà Tiên Tri và những thế kỷ sau đó, việc áp dụng luật Shariah có thể là hữu dụng, phù hợp với giai đoạn lịch sử ấy. Giai đoạn Hồi giáo cần xác lập và khẳng định, khuếch trương và bành trướng ảnh hưởng tôn giáo, chính trị của nó ra bên ngoài, thì luật Shariah là con đường, phương cách để thành công.

Nhưng giờ đây, trên thế giới nhiều nước Hồi giáo đã không còn áp dụng luật Shariah vào đời sống xã hội nữa. Các xã hội ấy (như Thổ Nhĩ Kỳ, Malaysia, Indonesia...) chuyển mình trở thành những quốc gia thế tục, với sự áp dụng Hồi giáo vào đời sống một cách uyển chuyển. Đời sống tôn giáo được trả về cho cá nhân với những chứng ngộ của cá thể, mà cá nhân đó vẫn *quy phục* Allah. Nếu thế tục hóa là một bước tiến lớn của chính trị thế giới, thì với Hồi giáo, nó là bước tiến vĩ đại, nếu xét từ góc độ thần học và luật Hồi giáo.

Thế nhưng, vẫn còn những quốc gia Hồi giáo, những tổ chức chính trị Hồi giáo bảo thủ, độc tài, cực đoan không muốn vậy. Chúng muốn Shariah phải được thực thi trên bình diện xã hội. Ả Rập là một minh chứng rõ rệt cho việc áp dụng luật lệ hà khắc lên

toàn bộ xã hội ở thời kỳ hiện đại. “Tiền tài đã đưa Ả Rập đến với thế giới hiện đại, nhưng nền văn hóa khắc khổ, khe khắt, và cao ngạo lại đưa đất nước này trở về với những cấm đoán truyền thống cực đoan”⁽¹⁷⁾.

Những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan mong muốn xây dựng một xã hội Hồi giáo ổn định, thịnh vượng và phát triển; một thế giới Hồi giáo mẫu mực cho các quốc gia khác trên tất cả các phương diện. Chắc chắn họ không thể làm được. Bởi vì, bảo thủ đối lập với cách mạng, cực đoan đối lập với ôn hòa, những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không phải là những nhà ôn hòa, cải cách; họ sẽ không bao giờ tạo dựng được một hình mẫu xã hội Hồi giáo như họ mong muốn.

2.1.2. Dân chủ và hiện đại hóa

Đối mặt với thế tục hóa, dân chủ và hiện đại hóa, tức là Hồi giáo phải đối mặt với chủ nghĩa cực đoan, độc tài trong chính nội bộ thế giới Hồi giáo. Đây có lẽ là cuộc chiến lớn nhất mà những người Hồi giáo đang phải đối mặt. Thách thức này đang khiến họ đứng ở ngã ba đường của sự phát triển. Nếu bảo hộ cho cực đoan, bảo thủ và chế độ độc tài, họ sẽ phải tẩy chay dân chủ, cải cách và hiện đại hóa.

Hồi giáo không xung khắc với dân chủ và hiện đại hóa. Pakistan, Bangladesh (đã từng trải qua chế độ dân chủ, giờ vẫn đang nỗ lực từng bước để đạt được điều đó), Thổ Nhĩ Kỳ, Indonesia, Senegal và Mali (trong đó đặc biệt phải kể đến Thổ Nhĩ Kỳ, Indonesia) là những tấm gương về sự thành công của nền dân chủ trên đất nước Hồi giáo. Ở đây, nền dân chủ và Hồi giáo đã cùng đơm hoa kết trái và hỗ trợ cho nhau cùng phát triển⁽¹⁸⁾. Điều này được minh chứng nếu soi rọi vào quá khứ Hồi giáo. Đã

⁽¹⁷⁾ C.B.Ladin (2008), *Bí mật đằng sau tám mạng*, Nxb Văn học, Hà Nội, tr.186.

⁽¹⁸⁾ F.Burgat (2005), *Face to Face With Political Hồi giáo*, The French Ministry of Culture, tr.168.

có một thời kỳ hoàng kim của đế chế Hồi giáo hay một Tây Ban Nha khoan dung, một Bahrain dân chủ (một trong những nước đầu tiên trong vịnh Ả rập cho phép phụ nữ ứng cử và bầu cử vào Quốc hội); và ngày nay, một thành phố Dubai hiện đại và phát triển nằm ngay cạnh Ả Rập, một trong những quốc gia kém khoan dung nhất⁽¹⁹⁾.

Mục đích của việc áp đặt luật Shariah hà khắc lên các nước Hồi giáo thực chất không phải là những tín đồ ngoan đạo muốn làm sống lại những giá trị Hồi giáo. Mà đó là tình trạng mặc cảm với quá khứ và không hài lòng với hiện tại⁽²⁰⁾, chính điều này đã khiến cho cuộc chiến giữa quá khứ và tương lai, giữa bảo thủ và cách tân, giữa cực đoan và ôn hòa trở nên dai dẳng, thậm chí khốc liệt. Đây không chỉ là cuộc chiến giữa những người Hồi giáo bảo thủ với những người “bên ngoài”, mà còn là cuộc chiến chưa có hồi kết của những người Hồi giáo. Máu và nước mắt của nhiều người Hồi giáo đã đổ. Nhiều di sản văn hóa vật chất và phi vật chất của nền văn minh Hồi giáo đã bị phá hủy. Cuộc chiến thẩm quyền tôn giáo giữa hai khuynh hướng cực đoan và ôn hòa, bạo lực và dân chủ đang cản trở sự phát triển của thế giới Hồi giáo.

Điều này đang diễn ra ở Ai Cập sau mùa xuân Ả rập. Bạo lực đã nhấn chìm Ai Cập trong vòng xoáy của tranh chấp quyền lực. Thực chất đó là sự đối kháng giữa hai xu hướng: dân chủ và thể tục, cực đoan và bảo thủ. Giác mơ về nền chính trị dân chủ và tự do ở quốc gia Bắc Phi này đã bị bóng đen của xung đột, bạo lực che phủ. Hệ lụy của sự xung đột chính trị này là hàng trăm người Hồi giáo vô tội đã bị ngã xuống, trở thành vụ bạo lực đẫm máu nhất trong nhiều thập kỷ qua ở thế giới Ả Rập.

Sự kiện này càng minh chứng cho thấy, lập luận của Bernard Lewis và Samuel Huntington về một sự va chạm không thể tránh khỏi giữa các nền văn minh trong xu thế toàn cầu hóa là không có căn cứ.

Một điều chắc chắn, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan không bao giờ có thể nhân danh hay đại diện cho hàng tỉ tín đồ và nền văn minh Hồi giáo. Bởi vì, kim chỉ nam của chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là quá khứ, chứ không phải tương lai. Song, những người theo chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan cũng không lĩnh hội được những tinh hoa của quá khứ lịch sử, mà ngược lại, họ còn bị ảnh hưởng bởi những lối sống hiện đại. Và nghịch lý là, càng bị cô lập với hiện đại thì họ càng bám víu với quá khứ. Càng bám víu vào quá khứ thì càng không muốn đầu tư hay phát triển cho tương lai⁽²¹⁾.

Tóm lại, chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan là không phù hợp với giáo lý và hiện thực. Vì vậy, khuynh hướng này không thể đại diện hay nhân danh cho toàn bộ nền văn minh Hồi giáo để tập hợp sức mạnh của số đông tín đồ tạo ra sự thay đổi.

Tài liệu tham khảo

1. K.Annan (2002), “Đối thoại giữa các nền văn minh”, Tạp chí *Tin nhanh*, số 60.
2. Ban Tôn giáo Chính phủ (2012), *Báo cáo tổng quan đề án nghiên cứu Hồi giáo và văn hóa Hồi giáo*.
3. B.Bhutto (2008), *Hòa giải Hồi giáo, Dân chủ và phương Tây*, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội.
4. K.A.E. Fadl (2012), *Vụ trộm vĩ đại, Cuộc giằng co với tư tưởng quá khích*, Nxb Tôn giáo, Hà Nội.
5. F.Burgat (2005), *Face to Face With Political Hồi giáo*, The French Ministry of Culture.
6. T. L. Friedman (2006), *Thế giới phẳng*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
7. C.B.Ladin (2008), *Bí mật đằng sau tấm mạng*, Nxb Văn học, Hà Nội.
8. (2001), *Kinh Qur'an (Ý nghĩa và nội dung)*, Nxb Tôn giáo, Hà Nội.

⁽¹⁹⁾ T. L. Friedman (2006), *Thế giới phẳng*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, tr.599.

⁽²⁰⁾ K.A.E. Fadl (2012), *sđđ*, tr.152.

⁽²¹⁾ K.A.E. Fadl (2012), *sđđ*, tr.159-160.

